

СЕКЦІЯ 2

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**К. О. Андрєва,
В. В. Варук,**

*аспірантки ННІ «Каразінська школа бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ ПРОЕКТІВ НА ДОБРОБУТ ГРОМАДИ

Посилення ролі добробуту у забезпеченні сталого розвитку відбувається у країнах у всьому світі. В сучасних умовах існує необхідність вивчення життєвого рівня громад та досягнення високих стандартів життя, які являються невід'ємною складовою побудови добробуту. Одним з шляхів забезпечення комфортних умов життя, що характеризує сучасний розвиток добробуту громадян є запровадження стратегії «смарт – спеціалізації».

Смарт – спеціалізація – це підхід до виявлення унікальних функцій і активів кожної країни і регіону, підкреслення конкурентних переваг кожного регіону і зосередження уваги партнерів на баченні майбутніх досягнень [6]. Основною ідеєю стратегії смарт – спеціалізації є дозвіл уряду здійснювати стратегічні дії, щоб будувати майбутні конкурентні переваги, зберігаючи або навіть просуваючи принцип «знизу вгору» підприємницької ініціативи та динаміки, але уряд має служити лише сприятливій ролі. Запровадження стратегії смарт – спеціалізації підприємствами та урядом дозволяє створювати робочі місця та економічне зростання, а також підвищити загальну якість життя в громадах, в яких вони беруть участь.

Стратегія смарт – спеціалізації має цілісний підхід і намагається включити всі можливі аспекти та компоненти добробуту громадян. До основних аспектів добробуту ОТГ можна віднести: демографічну

ситуацію, ситуацію на ринку праці, матеріальний добробут, умови проживання, охорону здоров'я, освіту, соціальне середовище, екологічну ситуацію, які можна об'єднати наступним чином: дохід, інфраструктура та суспільні відносини [2, 7].

Доходи мешканців забезпечують гідні стандарти життя, які відображають ступінь соціального розвитку та визначають зростання. Недостатньо розвинута інфраструктура – це не просто незручність для мешканців, але і значні довгострокові наслідки та пов'язані з цим витрати для ОТГ. І забезпечення суспільних відносин, в свою чергу, є необхідною функцією управління, яка допомагає встановлювати та підтримувати взаємні зв'язки в ОТГ, знайти розуміння, прийняття та співпрацю між владою та громадськістю.

Використання нових інструментів, а саме реалізація стратегії смарт – спеціалізації територій, забезпечує цілий ряд позитивних результатів, які підвищують ефективність менеджменту за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій. Це забезпечує найвищу якість послуг і життєвий комфорт мешканців. Тобто, стратегія смарт – спеціалізації направлена на поліпшення ключових показників якості життя населення від 10 до 30 %. Це є можливістю обернути синергію науки, бізнесу та місцевого самоврядування на абсолютно нові інвестиційні перспективи регіонів та вивести ОТГ на новий рівень розвитку [5].

Для успішної стратегії розвитку смарт – спеціалізації потрібна величезна мережа технологій, які все більше впроваджуються у сучасному світі і безпосередньо впливають на кожен аспект життя громадян. Можна виділити наступні ознаки смарт – спеціалізації територій: смарт громада, смарт технології, смарт врядування, смарт інфраструктура, смарт медицина, смарт енергія та екологія.

Важливою при стратегії розвитку смарт – спеціалізації є побудова рівноправних інновацій, які можуть допомогти підняти вразливі громади та забезпечити користь для всіх, так як відсутність довіри між урядом та її мешканцями може вплинути на реалізацію нових інновацій, особливо в районах, які традиційно залишаються позаду.

Реалізація стратегії ОТГ, розвиток мережі технологій та інновацій не можливі без попередньо сформованого плану дій, який пови-

нен відповідати цілям та завданням стратегії. Такий план включає технічні завдання на проекти, результатом впровадження яких буде досягнення поставлених у стратегіях ОТГ завдань.

Комплексна оцінка ефективності проектів та визначення їх впливу на добробут населення громади складається не тільки з оцінки економічних показників, а й включає визначення соціального ефекту. Економічні ефекти від реалізації проектів громади можна оцінити за допомогою стандартних економічних розрахунків, але визначення соціального ефекту є більш складним – певні соціальні результати важко піддаються кількісному оцінюванню.

Під час оцінювання соціального ефекту від реалізації проекту слід розрізняти два його види: прямий і непрямий. Під прямим розуміють ефект, безпосередньо пов'язаний з реалізацією інвестиційного проекту – будівництвом (реконструкцією, модернізацією) проєктованих об'єктів і їх подальшою експлуатацією. Непрямий ефект виникає внаслідок податкових надходжень, додаткових інвестицій, розвитку виробництва, ініційованих реалізацією проекту [4]. В результаті інвестиції, вкладені в проєкт, індукують додатковий приріст інвестицій в різні галузі, що можна визначити як пріоритетні завдяки смарт-спеціалізації.

Для здійснення оцінки соціального ефекту від проектів використовують різні методи, одним з яких є метод SROI (Social return on investment). Творцем цієї методики є фонд REDF [3], який реалізує програми в області зниження безробіття. Метод SROI є окремим випадком методики СВА і передбачає грошовий вимір одержуваного соціального ефекту .

Соціальне повернення на інвестиції (SROI) - підхід, який дозволяє вимірювати і враховувати цінність в широкому розумінні. Він спрямований на зниження соціальної нерівності, шкідливого впливу на навколишнє середовище і підвищення особистого добробуту людей шляхом обліку соціальних, екологічних і економічних витрат і вигід.

Прогнозна оцінка SROI особливо корисна на етапі планування та розробки майбутнього проекту. Завдяки їй можна зрозуміти, як максимізувати вплив соціальних інвестицій, і визначити, які показники потрібно буде відстежувати і вимірювати в ході реалізації проекту.

Методика SROI дозволяє виміряти зміни, дійсно важливі для людей і організацій, які їх здійснюють і для яких вони відбуваються. Вона дозволяє простежити зміни, вимірюючи соціальні, екологічні та економічні результати і представляючи їх в грошовому вираженні.

Для проведення оцінки SROI необхідно визначити усіх стейкхолдерів проекту, визначити можливі соціальні ефекти та індикатори їх виміру, а також необхідні джерела та обсяги фінансування за повний період реалізації проекту, оцінити можливі ефекти від реалізації проекту, розрахувати комплексний показник та визначити перспективи використання результатів. Карта етапів проведення оцінки проекту за допомогою методу SROI представлена на рис. 1.

Рисунок 1. Карта етапів оцінки проектів за методом SROI

Джерело: побудовано авторами на підставі [1]

Будь-який проект громади може реалізувати як позитивний, так і негативний соціальний ефект для добробуту населення громади, а також підприємств, органів управління, а також регіону в цілому. Для підготовки проектів у межах смарт-спеціалізації доцільно проводити попередню оцінку перспективних соціальних ефектів від проектів та за можливості корегувати цілі, завдання, ресурси чи інші вихідні дані проекту.

Напрями формування стратегії смарт – спеціалізації – це шлях у майбутнє, який забезпечує якісне повсякденне життя мешканців, об'єднуючи фактори добробуту, а саме технології і комунікації в інфраструктурі, освіті, водопостачанні, правоохоронних органах тощо.

Література

1. Керівництво до методу SROI. Social Value International. URL : http://socialvalueint.org/wp-content/uploads/2012/12/Social-Impact-Measurement-and-SROI_English_Version_final_2.pdf.
2. Методика розрахунку добробуту. НАН України. URL: <http://www.nas.gov.ua/UA/Pages/default.aspx>.
3. Офіційний портал фонду REDF. REDF Foundation. URL : <http://redf.org/>.
4. Рыбинцев В.А. Оценка социальных последствий реализации инвестиционных проектов. *Наукові праці НДФІ*. 2012. № 3 (60). С. 192–196.
5. Смарт – спеціалізація регіонального розвитку. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/minregion-zaprovadit-smart-specializaciyu-regionalnogo-rozvitku-gennadij-zubko>.
6. Смарт – спеціалізація України. Промислово – торгова палата України. URL: <http://cci.com.ua/ru/tag/%D1%81%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0/>.
7. Черенько Л. М. Рівень життя населення України. Київ: Видавництво «Консультант», 2006. 428 с.